

Broj 4 "Revije..." na prvome mjestu donosi članak Tiina Mäkinena *Strukturalne zadano-sti, socijalna politika i siromaštvo*. Autor je suradnik u Odjelu za socijalnu politiku Sveučilišta u Turku (Finska). On istražuje siromaštvo u 15 zemalja OECD-a, svrstanih prema tipu socijalne države kojem pripadaju. Autor se, također, bavi posljedicama različitih strukturalnih faktora koji djeluju na siromaštvo i transfer dohodaka. Zanimljiv je nalaz prema kojem je u zemljama sa starijim stanovništvom manje siromašnih, što svjedoči o pozitivnim posljedicama mirovinskih transfera što podižu životnu razinu starih ljudi.

U ovom broju izdajamo članak "*Kvadratura kruga socijalne zaštite*": *Grčka i Španjolska u osamdesetim godinama*, koji su priredili Vic George sa Sveučilišta u Kentu, Petar Stathopoulos s Instituta za tehnološku izobrazbu u Ateni te Jorge Garceés sa Sveučilišta u Valenciji. U Grčkoj i Španjolskoj početkom osamdesetih godina došle su na vlast lijeve vlade koje su znatno unaprijedile socijalnu državu. Međutim, krajem osamdesetih godina iste su se vlade suočile s imperativom redukcija socijalnih troškova, kao i s neprijateljstvom narastajuće neoliberalne ideologije. Zato je u ovim zemljama zaustavljen razvoj socijalne države, socijalni su troškovi stavljeni pod kontrolu i poduzete su mjere deregulacije tržišta. Autori zaključuju da bi svaka vlada, bila ona lijeva ili desna, u takvim okolnostima bila prisiljena poduzimati slične mjere, odnosno rješavati "kvadraturu kruga socijalne sigurnosti".

Treći prilog u ovom broju na koji želimo upozoriti, odnosi se na socijalne reforme nove britanske laburističke vlade T. Blaira. Naslov mu je "*Rad, sigurnost i mogućnost*": *reforma socijalne sigurnosti u Velikoj Britaniji*, a napisali su ga Mark Hyde, John Dixon i Melanie Joyner, suradnici Odjela za socijalnu politiku i socijalni rad Sveučilišta u Plymouthu. Autori tvrde da su socijalne reforme odgovor Blairove vlade izazovima svjetskog neoliberalizma, kojim se neoliberalizam želi otkloniti politikom "trećeg puta", a inspirirali su je Mean, Layard, Giddens i Field. Ta politika polazi od koncepcije građanskog statusa (*citizenship*), dajući pritom jednaku važnost pravima i obvezama građana, a naročito obvezi rada. Autori smatraju da je takav pristup pogrešan, jer polazi od pretpostavke da siromašni nemaju motiva za rad mada je, u stvari, riječ o nedovoljnoj ponudi rada. "Mi smatramo", pišu autori, "da je prih-

vaćena strategija javne vlasti usmjerena na reformu socijalne zaštite kontradiktorna jer, nastojeći ublažiti siromaštvo, stavlja naglasak na 'obveze' i 'prinude' što može uzrokovati povećanje ekonomskih i socijalnih raskola u društvu."

Iz ovog kratkog pregleda četiriju brojeva "Revije..." moguće je steći osnovni uvid u njevu sadržajnu, pa i ideološku usmjerenost. U središtu pažnje ovog časopisa su sustavi socijalnog osiguranja, posebno mirovinski sustav, te njihova adaptacija na promjene u društvu. Većina autora okupljenih oko časopisa ipak brani postojeći sustav socijalne sigurnosti, zalaže se za njegove postupne promjene i protivni se radikalnim reformama koje vode marketizaciji i privatizaciji socijalnih davanja i usluga. U tom smislu "Revija..." je važna točka intelektualnog otpora neoliberalnim reformama socijalne države, koji prijete njenom opstanku. Stoga smatramo da je veoma korisno pažljivo proučiti rasprave o socijalnim reformama koje se pojavljuju na stranicama "Revije...". Na taj način možemo se opskrbiti dodatnim argumentima, korisnim u tekućim raspravama o reformi mirovinskog i drugih sustava socijalne sigurnosti. To je posebno važno za nas u Hrvatskoj, jer se u raspravama i u praksi socijalne politike vrlo često susrećemo s pojednostavljenim pogledima na načine rješavanja socijalnih pitanja.

Vlado Puljiz

EUROPEAN JOURNAL OF SOCIAL WORK

Godina 2, 1999.

European Journal of Social Work u svojoj drugoj godini izlaženja uspijeva u svojoj svrsi – prezentaciji razvojnih puteva teorije i prakse socijalnog rada u Europi. Kako se između različitih profesionalnih grupa i akademskih disciplina sve više intenzivira kompetitivnost umjesto suradnje, ovaj časopis namjerava ubuduće pridonijeti da se socijalne profesije konkretni-

je lociraju i jasnije artikuliraju svoj doprinos suvremenoj Europi.

S obzirom da EJSW prati različite vidove socijalnog rada, jedno od njegovih obilježja je i spremnost urednika da privuku različite aktere u socijalnom radu: studente socijalnog rada, praktičare u različitim područjima, profesore, istraživače, kao i mnoge druge iz socijalnih profesija. Kao što se može vidjeti iz kratkog opisa nekoliko članaka koji slijedi, svi su oni dobrodošli kao čitatelji, ali i autori radova.

U članku *Upotreba društvenih znanosti u povijesti nizozemskog socijalnog rada, 1900. – 1980.* Sjaak Koenis kritizira uvriježenu postavku o tome da se znanost "primjenjuje" u praktičnom okruženju kao što je socijalni rad. Doprinos društvenih znanosti socijalnom radu nije samo u progresivnom povećanju baze znanja socijalnog rada, već spoznaje iz društvenih znanosti služe kao putokazi socijalnim radnicima. Autor govori o specifičnostima socijalnog rada, profesionalizaciji modernog socijalnog rada, koaliciji sociologije i socijalnog rada te konceptu dobrobiti, naglašavajući vrlo slikovito promjene od *Gde Obilja ili G-dina Dobročinitelja*, preko *G-dice Pojedinačni Slučaj do G-dina Agenta Promjene*. U Nizozemskoj se javno prepoznavanje i priznanje socijalnog rada kao samostalne profesije pokušalo zadobiti ojačavanjem znanstvenih temelja profesije. No, uvjeravanje da postoji potreba za "znanosću prakse" bilo je neuspješno. Stvaranje profesionalnog identiteta ne smije se poistovjetiti s "postajanjem sve znanstvenijim", zaključuje autor. Ono što iznenađuje u ovom vrlo sveobuhvatnom prikazu jest nespominjanje same teorije socijalnog rada.

U radu *Suvremena rekonstrukcija ekspertize finskog socijalnog rada* (Mirja Satka i Synnove Karvinen) govori se o povijesnim odrednicama i razvoju socijalnog rada u Finskoj. Danas se on, poslije prikupljanja općih znanja, univerzalnih principa i metoda, vraća svojim specifičnim korijenima. Dakako da socijalni radnik ima velike koristi od teorijskog znanja koje mu pomaže da razumije i interpretira utjecaje i posljedice suvremene socijalne transformacije na život te da su dobre analitičke i teorijske vještine nužne. No, socijalni rad, suprotno mnogim drugim zanimanjima, treba adekvatne i odmah primjenjive praktične vještine. Obrazovanje socijalnih radnika u Finskoj u osamdesetima je više naglašavalo ulogu istraživača i

socijalnog znanstvenika, dok je stjecanje kompetentnosti u praksi socijalnog rada pogrešno smatrano sekundarnim. Stoga su u Finskoj otvoreni centri za učenje u socijalnom radu kao lokalni oblici suradnje između prakse i fakulteta i kao način bolje integracije akademskog poučavanja i prakse. Centri su koordinirali praksu studenata socijalnog rada, istraživačke programe o praktičnom radu i daljnju edukaciju socijalnih radnika u cilju akademskog usavršavanja i unapređenja prakse. Kako je sljedeći zadatak ovih centara usmjeren na razvoj poučavanja prakse, unutar finskih su sveučilišta stvoreni programi za učitelje prakse kao posebno polje ekspertize u socijalnom radu. Također je zanimljivo i stvaranje autentičnih okruženja za učenje pružanja multiprofesionalnih usluga na multiprofesionalnim sveučilišnim klinikama. Prema ovom modelu studenti socijalnog rada, psihologije i medicine zajedno procjenjuju slučajeve te planiraju buduće postupke i mjere za klijente koje su poslali na sveučilišnu kliniku iz lokalne agencije – socijalne, školske, zdravstvene. Studentima pomažu njihovi učitelji prakse koji su istovremeno i odgovorni za kvalitetu usluge pružene klijentu.

Vrlo zanimljiv prikaz dan je u radu Nicolea Janzea *Komparativni pristup javnoj skrbi za djecu koja žive izvan obitelji u Njemačkoj i Engleskoj*. Sve veća internacionalizacija rasprava u socijalnom radu dovodi do sve češćih usporedbi nalaza i stanja u javnoj socijalnoj skrbi. Posebno su zanimljive one usporedbe u kojima se polazi od toga da su, kao u slučaju Njemačke i Engleske, dvije ili više zemalja vrlo slične u smislu filozofije, tema, znanstvenih nalaza i praktičnog rada. No, uspoređujući djecu u udomiteljskim obiteljima i dječjim domovima, utvrđena su dva važna nalaza: (1) mnogo je manji broj djece u izvanobiteljskom smještaju u Engleskoj nego u Njemačkoj i (2) vrste smještaja se razlikuju: smještaj u udomiteljsku obitelj u Engleskoj je češći nego smještaj u dječji dom, dok je u Njemačkoj obrnuto. Autor raspravlja o poteškoćama u usporedbi i mogućim razlozima pronađenih razlika koji se odnose na kvalitetu službi, različitu evaluaciju obiteljskih funkcija, različitu sliku javnosti o dječjim domovima, kvalitetu profesionalnog osoblja, pokušaje smanjenja troškova itd.

Jan Steyaert i Nick Gould u radu *Socijalne službe, socijalni rad i informacijski menadžment: europska perspektiva* govore o ulasku so-

cijalnih službi u informacijsko društvo. Postoji potreba za dostupnijim, točnijim i pouzdanijim podacima o populacijama, potrebama i pružanju usluga na nacionalnim, regionalnim i lokalnim razinama, ne samo u službi istraživanja u socijalnom radu i razvoja socijalne politike, već i za unapređenje prakse socijalnih službi. Potrebno je prikupiti, procesirati i iskoristiti komparativne statistike u socijalnoj skrbi, temeljene na jasnim definicijama socijalnih usluga, stvoriti zajednički jezik među agencijama i profesijama kroz kodiranje i klasifikacijske sporazume, utvrditi strukturiranje načine vođenja zabilješki o klijentima te uspostaviti urede u području socijalnih službi koji mogu djelovati kao čuvari podataka i informacijski posrednici. Pitanje na koje treba odgovoriti prvo struka socijalnog rada, a tek kasnije informatičari, jest kako strukturirati podatke o klijentu i osigurati protok informacija?

O utjecaju socijalnih profesija na stvaranje socijalne politike govori Sarah Banks u radu *Socijalne profesije i socijalna politika: proaktivne ili reaktivne?* U ovom se članku istražuje stupanj u kojem bi socijalne profesije mogle ili trebale utjecati na razvoj socijalne politike. Autorica daje vrlo zanimljiv prikaz i objašnjenje reaktivnog pristupa – često shvaćenog kao pasivnoga i proaktivnoga – često shvaćenog kao aktivnog pristupa socijalnog rada socijalnoj politici, na način da zapravo relativizira ova uobičajena poistovjećivanja. Također ona procjenjuje koliko je proaktivan socijalni rad u utjecanju na socijalnu politiku na kontinuumu od pasivno-reaktivnoga preko aktivno-reaktivnoga i pasivno-proaktivnoga do aktivno-proaktivnog pristupa. Stupanj u kojem socijalne profesije mogu biti, jesu ili bi trebale biti uključene u stvaranje socijalne politike ovisi o mogim činiteljima, npr. o individualnoj osobnoj posvećenosti, prirodi i vrijednostima agencije, vrsti posla koja se obavlja i kredibilitetu kod stvaratelja socijalne politike. Nadalje, autorica opisuje direktne i indirektne načine utjecanja na socijalnu politiku i prikazuje nekoliko slučajeva iz prakse. Članak asocira na metaforu patrijarhalnog odnosa između socijalnog rada, socijalne politike i usluge klijentima: pritom je socijalni rad kao žena (a i provode ga uglavnom žene), socijalna politika je kao muškarac (a o njoj i odlučuju uglavnom muškarci) a klijenti su kao djeca (ovisna o pomoći majke, a ambivalentna prema ocu – s jedne strane zahvalna za strukturu, a s druge u strahu od

promjena koje bi ih trebale naučiti da se brinu sami o sebi). Djeca nemaju snagu (građansku, ekonomsku, političku) tražiti i ukazivati ocu na promjene koje bi prikladnije odgovarale njihovim potrebama, a majka, za koju se svi slažu da najbolje poznaje potrebe svoje djece, prava ima formalno ali ne i u realnosti. Dva su stava o utjecaju socijalnih profesija na socijalnu politiku: (1) one imaju vrijedne informacije i ideje relevantne za socijalnu politiku koje treba iskoristiti i (2) ne treba očekivati od praktičara da značajno utječu na socijalnu politiku – zaposleni su da osiguraju skrb u skladu sa socijalnom politikom a ne da utječu na nju.

Među ostalim, još je nekoliko tema vrijedno preporučiti hrvatskim čitateljima: moral u socijalnom radu, interpretacija potreba usamljenih majki, zaštita prava djece u Rumunjskoj, nezaposlenost, vođenje zabilješki o klijentima (*case recording*) itd.

U tri je broja u 1999. godini prikazano 25 knjiga, a u biltenima (prostor za kratke crtice o suvremenim trendovima u određenim zemljama, europske i nacionalne dokumente, obavijesti o konferencijama i slično) su objavljeni prilozi iz sedam zemalja. Među njima je i Hrvatska, predstavljena radom *Obrazovanje i praksa socijalnog rada* autora Nine Žganeca.

Kao što suvremeni socijalni rad traži sve više refleksivnosti, tako i *European Journal of Social Work* potiče čitatelja na komparaciju i akciju te služi ne samo kao izvor ideja već i uči promišljati lokalnu i nacionalnu razinu socijalnog rada pod vidom europskog okruženja. Hrvatska bi danas, deset godina nakon pada komunizma i uvođenja tržišne ekonomije, mogla *povući crtu* (ne samo zbog kraja stoljeća) u kojoj će se sumirati razvoj socijalnog rada u Hrvatskoj i iz kojeg će se planirati budućnost. Studija o razvoju hrvatskog socijalnog rada trebala bi obuhvatiti kulturne i tradicijske temelje socijalnog rada, utjecaj društvenih značnosti, povijesni razvoj teorije socijalnog rada, razvoj ustanova i prakse socijalnog rada, pitanje identiteta socijalnih radnika itd. Uz detaljnu analizu dosadašnjeg socijalnog rada u Hrvatskoj i trenutnog stanja te pažljivo planiranje obrazovanja i razvoja prakse moguć je suvremeni socijalni rad. Nema smisla, a niti vremena, težiti tome da prijedemo put koji su prolazile ostale istočnoeuropske ili zapadnoeuropske zemlje. Njihove su pogreške, kao i uspjesi, opisani u ovom časopisu i treba ih

iskoristiti. Urednici poručuju: “Saznati više o drugima uvijek je povezano sa spoznajama o vlastitom znanju i iskustvu. Status socijalne profesije i njezine autonomije može se jedino

osigurati kroz kritičke transnacionalne analize socijalnog konteksta u kojem se neka praksa događa!”

Branka Sladović